

PLAV!

PŘEKLADATELÉ LITERÁTI AUTOŘI VYKLADAČI

SOBOTA 4.12.2004

č. 23

„Bubeníčci“ posedmdesáté!

Dahl, Frischmuthová, MacDonaldová, Roth, Sevela, Twain. . . Všichni tihle autoři se scházejí v jednom „bubeníčkovském“ večeru, protože – ač se to zdá nepravděpodobné – mají něco společného: jejich texty se objevily v letošní soutěži Jiřího Levého, určené překladatelům do pětatřiceti let. Nabízíme vám překlady, které nebyly oceněny – zaujaly nás ovšem svou dramaturgií: nezřídka se totiž stává, že ty nejzajímavější texty zaslané do soutěže nejsou přeloženy zdaleka tak dobře jako leckteré jiné, s mnohem méně poutavou předlohou. Letmý (a nutně omezený) výčet překladů pro tento večer svědčí mimo jiné i o tom, co si dnes mladí překladatelé vybírají nikoli na zakázku a za obolus, ale sami od sebe, z čirého zájmu o věc. Doufejme, že výběr několika z nich zaujme i Vás. . .

Stanislav Rubáš

Roald Dahl: Stopař

Jel jsem sám do Londýna. Byl krásný červnový den. V polích kosili seno a po obou stranách silnice kvetly pryskyřníky. Svištěl jsem si to sedmdesátkou a jen několika prsty jsem se zlehka dotýkal volantů, abych držel auto pěkně rovně. Před sebou jsem zahlédl muže, který palcem vysílal známý signál. Dotkl jsem se brzdy a zastavil auto vedle něj. Pokaždé zastavuju stopařům. Víím, jaký to býval pocit stát mezi poli u cesty a dívat se, jak auta projíždějí. Nesnášel jsem řidiče za to, že dělali, že mě nevidí, hlavně ti ve velkých autech se třemi volnými místy. Tyhle velké drahé autáky málokdy zastavily. Jestli vám někdo nabídl svezení, tak jedině menší auta nebo ta stará rezavá anebo auta až po vrch nacpaná dětmi, kde řidič řekl: „Myslím, že se tam ještě jeden vmáčkne.“ Stopař strčil hlavu do okýnka.

„Do Londýna, šéfe?“

„Ano. Naskočte si.“ Nasedl a já pokračoval v jízdě. Byl to drobný chlapík. Oči měl tmavé, rychlé a chytré a uši mu navrchu trochu vybíhaly do špičky. Na hlavě měl vlněnou čapku proletářku a na sobě šedavou bundu s ohromnými kapsami. Ta šedá bunda a k tomu ty bystré oči a špičaté uši z něj víc než co jiného dělaly cosi jako velikou kysu v lidské podobě. „Do které části Londýna máte namířeno?“

„Jedu přes celej Londýn do Epsomu, na závody. Dneska se jede derby.“

„Nejradši bych jel s vámi. Hrozně rád sázím na koně.“

„Já nikdy nesázím na koně. Je to celý blbost.“

„Tak proč tam jedete?“

Nezdálo se, že by se mu ta otázka zamlouvala. Jeho krysí ksich-tík úplně zbledl a on jen seděl, zíral na silnici a mlčel. „Řekl bych, že děláte u sázcích automatů nebo něco takového.“

„To je ještě větší blbost. Dělat s těma pitomejma mašinama a prodávat lístky tulpasům je děsná nuda. To by moh každej idiot.“

Následovalo dlouhé ticho. Rozhodl jsem se, že už ho nebudu

dál vyslychat. Vzpomněl jsem si, jak mě samého za mých stopařských let provokovaly ty věčné otázky řidičů. Kam jedete? Proč tam jedete? Kde pracujete? Jste ženatý? Máte přítelkyni? Jak se jmenuje? Kolik je vám let? Nenáviděl jsem to. „Omlouvám se,“ řekl jsem. „Nic mi není po tom, co děláte. Potíží je, že jsem spisovatel a to bývají nemožní zvědavci.“

„Vy píšete knížky?“

„Ano.“

„Psát knížky, to jde. Tomu už říkám práce pro profíky. Já jsem taky profík vod řemesla. Víte, co myslím, že jo?“

„Ano.“

„Kdo to chce někam dotáhnout, musí se moc dobře naučit něco hrozně těžkýho, co každěj neumí.“

„Jako vy.“

„Přesně tak. Jako my voba.“

„Proč si myslíte, že já svou práci dělám dobře? Špatných pisálků je dneska všude jako much.“

„To byste si nejezdil v takovém autíčku, kdybyste to neuměl dobře. Tadle věčička musela přijít na pěkněj balík.“

„Nebylo to levné auto.“

„Kolik to nejvíc dá, když se rozjede na plnej plyn?“

„Sto dvacet devět mil za hodinu.“

„Vo co že ne.“

„O co že ano.“

„Všichni, co vyráběj auta, lžou. Můžete si koupit, jaký chcete auto, a stejně nikdy nepojede tolik, kolik slibovali v reklamě.“

„Tohle ano.“

„Tak na to šlápněte a předvedte to. Do toho, šéfe. Šlápněte na to a uvidí se, co to dokáže.“

U Chalfont St Peter je kruhový objezd a hned za ním dlouhý přímý úsek dvouproudové vozovky. Vyjeli jsme na ni z objezdu a já jsem sešlápl plynový pedál. To veliké auto vyrazilo, jako by dostalo žihadlo. Za deset vteřin jsme uháněli devadesátkou.

„Paráda! A jedeme dál!“

Dupl jsem na pedál a držel jsem ho až u podlahy.

„Stovka! Sto deset! Sto patnáct! Do toho! Ted’ to nepouštějte!“

Jel jsem ve vnějším pruhu. Profičeli jsme kolem několika aut, jako by stála na místě: krémový citroën, bílý landrover, obrovský kamión s návěsem. . .

„Sto dvacet! Jedem! Jedem! Dorazte to na sto dvacet devět!“

V tom okamžiku jsem uslyšel policejní sirénu. Zaječela tak hlasitě, že se zdálo, jako by byla přímo v autě, a pak se vedle nás ve vnitřním pruhu vynořil policista na motorce, minul nás a dal rukou znamení, že máme zastavit: „No servus! Jsme v háji.“ Když nás ten policista předjížděl, musel jet tak stotřicítkou a s brzděním si dal pěkně načas. Konečně zastavil u krajnice a já za ním. „To jsem netušil, že policejní motorky umí jet tak rychle.“

„Tyhle jo, je to ta samá značka.“

Policista sesedl z motorky a opřel svůj stroj o stojan. Pak si stáhl rukavice a opatrně je položil na sedadlo. Ted’ už vůbec nespěchal. Dostal nás, kam chtěl, a věděl to. „Vypadá to na pořádný průšvih.“

„Mluvte s ním jenom vo tom nejnmutnějším, jasný?“

Policista k nám kráčel rozvážně, jako kat, když se blíží ke své oběti. Byl to hromotluk s vystouplým břichem a jeho modré služební kalhoty mu těsně obepínaly obrovská stehna. Seděli jsme na místě jako provinilí školáci a čekali, až k nám dojde.

„Na tohle chlápka pozor, vypadá zlej jako čert.“

Policista popošel k mému otevřenému okénku a položil silnou ruku na okraj.

„Kam ten spěch?“

„Nespěcháme, pane.“

„Třeba tam vzadu máte ženu, co čeká dítě, a vy s ní uháníte do nemocnice, ne?“

„Ne, pane.“

„Nebo možná u vás doma hoří a vy tam kvaltujete, abyste zachránil rodinu z prvního patra.“

„U nás nehoří, pane.“

„V tom případě jste se ovšem dostali do pěkné kaše, že ano? Víte, jaká je v této zemi nejvyšší povolená rychlost?“

„Sedmdesát.“

„A sdělil byste mi laskavě, kolik přesně jste to právě před chvílí jeli? Sto dvacet mil za hodinu! To dělá padesát mil přes limit!“

Otočil hlavu a pořádně si odplivl. Slina dopadla na blatník auta a sklouzávala po mém překrásném modrém nátěru. Pak se otočil zpátky a pustil se zostra do mého pasažéra.

„A vy jste kdo?“

„On je stopař, chtěl se svézt.“

„Neptal jsem se vás, ptal jsem se jeho.“

„Sem něco špatného udělal?“

„To je dost dobře možné. Každopádně budete svědčit. Za okamžik na vás dojde řada. Řidičský průkaz.“

Podal jsem mu svůj řidičský průkaz. Rozepnul knoflík na levé náprsní kapse své blůzy a vytáhl obávanou knížku pokutových bločků. Pečlivě si z mého průkazu opsal jméno a adresu. Pak mi ho vrátil. Odkrácel k čelu auta, zjistil si číslo poznávací značky a taky si ho zapsal. Potom odtrhl horní bloček. Ale dřív než mi ho předal, zkontroloval, že se všechny údaje jasně otiskly na jeho kopii. Nakonec vrátil knížku do kapsy a zapnul knoflík.

„A teď vy. Jméno?“

„Michael Fish.“

„Adresa?“

„Windsorská čtrnáct, Luton.“

„Kde pracujete?“

„Dělám helfra.“

„Děláte co?“

„Helfra.“

„Co to má být, helfr?“

„Zednickej přidavač.“

„Váš zaměstnavatel?“

„Žádného nemám. Sem nezaměstnanej.“

Policista si to všechno zapsal do svého černého notýsku. Potom sešitek zasunul zpátky do kapsy a zapnul knoflík.

„Až se vrátím na stanici, trochu si vás prověřím.“

„Mě? Co sem proved?“

„Nelíbí se mi, jak vypadáte. Je vám, předpokládám, jasné, že máte velký problém.“

„Ano, pane.“

„S tímhle parádním autíčkem si pěkně dlouho nezajezdíte, tedy až to s vámi uzavřeme. Nebudete řídit žádné auto řekněme tak několik let. Doufám, že vás naši hoši nechají chvílku sedět.“

„To jako ve vězení?“

„Přesně tak. V chládku. Za katrem. Ve společnosti dalších kriminálních, co porušují zákon. A k tomu pořádnou pokutu. To mě bude těšit jako nikoho. Uvidíme se u soudu!“

Obrátil se a odkrácel ke své motorce. Strčil do stojanu, přešvihl nohu přes sedlo a za řevu motoru zmizel z dohledu. „Fuj.“

„Co s tím uděláte, šéfe?“

„Jedu přímo do Londýna poradit se se svým právníkem.“

„Nesmíte mu zbaštit to, co říkal vo tom vězení. Nikoho nezábasnou jenom za rychlost.“

„Víte to jistě?“

„Tutovka. Můžou vám sebrat řidičák a můžou vám dát pěkně mastnou pokutu, ale tím to hasne.“

Nesmírně se mi ulevilo. „Mimochodem, proč jste mu lhal?“

„Kdo? Já? Proč si myslíte, že bych mu měl lhát?“

„Řekl jste mu, že jste nezaměstnaný přidavač. Ale mně jste tvrdil, že jste ve svém oboru profesionál.“

„Taky že jo, ale vykládat poldovi všechno se nevyplatí.“

„Takže co doopravdy děláte?“

„Á, to by se to povídalo, že jo?“

„Je to něco, za co se stydíte?“

„Stydět se? Já a stydět se za to, co dělám? Já sem na to náhodou hrdej jako nikdo na světě!“

„Tak proč mi to neřeknete?“

„Vy pisálci jste fakt děsný štouralové, že jo?“

„Mně je to vlastně celkem jedno.“ Koutkem oka na mě rychle vrhl šibalský krysí pohled.

„Řek bych, že vám to není jedno, je to na vás vidět. Myslíte si, že dělám ňákou velice speciální prácičku.“

Nelíbilo se mi, jak mi čte myšlenky. Byl jsem zticha a upřeně sledoval silnici před sebou.

„Máte pravdu, já mám velice speciální práci. Tu nejspeciálnější ze všech. A proto si musím dávat pořádně bacha na to, s kým mluvím, že jo. Jak mám třeba vědět, že nejste ňákej další polda v civilu?“

„Vypadám jako polda?“

„Ne, nevypadáte. To by poznal každěj vůl.“

Vytáhl z kapsy pikslu tabáku a svazek cigaretových papírků a začal si balit cigaretu. Koutkem oka jsem ho pozoroval. Ten celkem náročný proces provedl neuvěřitelně rychle. Za pět vteřin byla cigareta hotová. Jazykem přešel okraj papíru, přitiskl ho a strčil si cigaretu do úst. Potom, jakoby odnikud, se mu v ruce objevil zapalovač. Vyskočil plamínek. „Nikdy jsem neviděl, aby si někdo cigaretu balil tak rychle.“

„Á, tak ste si všim.“

„Ovšem že jsem si všiml.“

„Chtěl byste vědět, proč to tak umím?“

„Povídejte.“

„Protože mám úžasný prsty.“

„Hrajete na klavír?“

„Neplácejte nesmysly. Copak vypadám jako klavírista?“

Pohlédl jsem letmo na jeho prsty. Byly tak krásně tvarované, tak dlouhé a elegantní, jako by ani nepatřily ke zbytku jeho těla. Spíš vypadaly jako prsty neurochirurga nebo hodináře.

„To, co dělám, je stokrát těžší než brnkání na klavír. Na klavír se může naučit každěj blbeček.“

„Pro mě za mě.“

„Ale mezi deseti miliony lidma není jedinej, kterej by se dokázal naučit to, co já. Ani jeden z deseti milionů!“

„Úžasně.“

„To bych teda řek, že úžasně.“

„Asi už vím, co děláte. Vy předvádíte kouzelnické triky. Jste kouzelník.“

„Já? Kouzelník? Umíte si mě představit, jak obcházím pitomý dětský oslavy a tahám králíky z klobouku?“

„Dobrá, vzdávám se.“ Řídl jsem teď pomalu, nejvíc čtyřicet mil za hodinu, abych měl jistotu, že mě podruhé nezastaví. Dojeli jsme na hlavní spojnici mezi Londýnem a Oxfordem a sjížděli z kopce

směrem k Denhamu. Najednou můj spolujezdec držel v ruce černý kožený opasek.

„Že jste ho už někde viděl?“

„Kde jste ho vzal?“

„No z vašich kalhot přece.“

„Chcete říct, že jste mi ho sundal za jízdy?“

„A co tohle?“ zvolal a zamával tkaničkou, „postrádá tu někdo šňůrku?“

Vrhl jsem letmý pohled na své boty: „No tohle! Vůbec jsem neviděl, že byste se sehnul.“

„Ptal ste se, kde pracuju, a já vám to názorně předved.“

Znovu se usmál a hned začal z kapsy vytahovat věci, které mi patřily, jednu po druhé: můj řidičský průkaz, pár librových bankovek, dopis od nakladatelství, diář a nakonec krásný prsten se safírem a perlami. Ten patřil mé ženě. Vezl jsem ho do Londýna ke zlatníkovi, protože jedna z perel vypadla. „Takže vy jste kapsář.“

„To slovo nemám rád. Je sprostý a ordinární. Kapsáři sou přízemní sprostáci, co dělaj jenom amatérský fušeřinky.“

„Tak jak si říkáte?“

„Já sem prstař. Profesionální prstař.“

Pronesl ta slova hrdě a slavnostně, jako by sděloval, že je předseda královského kolegia chirurgů nebo arcibiskup z Canterbury.

„To slovo jsem ještě nikdy neslyšel, to jste vymyslel?“

„Jasně, že sem to nevymyslel. To je název pro ty, co to v branži dotáhnou na špici. Stejně jako houslař nebo šperkař. To sou experti přes housle a šperky. Já sem expert přes prsty, tak sem prstař.“

„Určitě je to zajímavá práce.“

„Skvělá.“

„A proto jedete na závody?“

„Na závodech to jde levou zadní. Prostě stojíte a koukáte, až si přijdou ty šťastný do fronty pro prachy. A když vidíte, jak si někdo bere velkej balík, jdete za ním a posloužíte si. Ale abyste rozuměl, šéfe, nikdy nic neseberu tomu, kdo to projel. Jdu jenom po těch, co si to můžou dovolit.“

„Velmi ohleduplné.“

Jeho dlouhé štíhlé prsty vypadaly schopné čehokoliv. Chvilí jsme jeli mlčky. „Ten policista si vás asi důkladně prověří. Nedělá vám to trochu starosti?“

„Mě žádněj čmucha prověřovat nebude.“

„Ale bude. Zapsal si vaše jméno a adresu do svého černého notýsku.“ Na chlapíkově tváři se zase objevilo to mazané krysí pousmání.

„To sedí. Ale vsadím se, že si to nezapsal všechno taky do svojí palice. Ještě sem nepotkal poldu, co by měl dobrou paměť.“

„Co s tím má co dělat paměť? Má to snad zapsané v notesu, ne?“

„To jo, šéfe. Ale potíž je v tom, že ten svůj notes ztratil. Ztratil oba notesy, ten jeden s mým jménem a ten druhěj s vaším.“

V dlouhých jemných prstech své pravé ruky vítězně držel dva černé sešitky.

„Lehčí už to bejt nemohlo.“

Málem jsem naboural do mlékárenské dodávky.

„Ten polda ted' nemá nic ani na jednoho z nás.“

„Jste geniální!“

„Myslím, že byste měl co nejdřív zahrnout na vedlejší silnici, uděláme ohýnek a ty papíry spálíme.“

„Jste prostě fantastický!“

„Díky, šéfe, člověka potěší, když ho ostatní uměj ocenit.“

přeložila Jana Kubáčková

Betty MacDonaldová: Morová rána

Kapitola 2 Mám malý stín – a kdo ne?

Mám malý stín, který mě životem provází, k čemu však je, nemám poněti.

Robert Louis Stevenson

Nejen že se naše rodina těšila dobrému zdraví, ale měli jsme i schopnost radovat se z maličkostí. Byli jsme šťastní, ať už jsme jedli bábinčina děsivá jídla nebo maminčiny dobroty. Byli jsme šťastní navzdory studeným koupelím, cvičebnímu programu i bábinčiným chmurným předtuchám o naší budoucnosti, v soukromé i státní škole, v domech velkých i menších, s přáteli více či méně bystrými, s penězi i bez nich; bylo nám dobře, ať jsme se zahřívali pálením knih (většinou to byly tlusté svazky kázání, které nám zbyly po některém zemřelém příbuzném) nebo uhlím, ať jsme byli zamilovaní nebo jsme právě dostali kopačky, zaměstnaní i bez práce, féroví či falešníci, tlustí nebo hubeni, mladí či staří, ve městě i na vesnici, s manželi či bez nich.

Radovat se ze života, ať přinese cokoli, byla mámina myšlenka, a tak nás odmalička učila vyhýbat se „bolestínům“ (litují sami sebe) a ve všem vidět něco dobrého. Dodnes nedokážu pochopit, jak to dokázala, když měla za zády bábinku, která naopak viděla všechno v těch nejhorších barvách. Možná si máma uvědomila, že jelikož se život dítěte skládá z hrozeb a výhrůžek různého druhu – „Jen počkej, až se vrátí táta“; „Neposlušný budeš, maminku do hrobu přivedeš“; „Jestli sníš další koláč, praskneš“ – nebudeme brát bábinčina neblahá proroctví příliš vážně, což jsme také nedělali.

Když jsem nakonec dostala tuberkulózu, splňujíc tak cíl, který mně bábinka stanovila už v dětství, užívali jsme si zrovna života v hnědém domku se šindelovou střešou v univerzitním okrsku v Seattlu ve státě Washington. Mary a Cleve už měli své rodiny a bábinka byla několik let po smrti, takže tehdy slůvko „my“ znamenalo mámu, mě, moje deseti- a devítileté dcery Annu a Joanu, mé mladší sestry Dede a Alison, adoptovanou sestru Madge a tolik dalších lidí, kolik se jich jen vešlo do našeho domu.

Během těch sedmi let, co jsme s Annou a Joanou bydlely v Seattlu, přijeli nějací lidé z Aljašky se stručným doporučením napsaným Clevem, který tam byl zrovna na výletě. Přijížděli i tátovi dávní přátelé z dolů a zůstali u nás několik měsíců. Často s námi lidé přišli strávit večer a zůstali několik týdnů. Jedna dívka přijela na víkend a zůstala u nás pět let.

Madge se k nám dostala jednoho nedělního večera, když přišla spolu s dalšími asi čtyřiceti lidmi a představila se jako přítelkyně něčího spolubydlícího. Hrála na klavír, skvěle mezi nás zapadla, o týden později se k nám nastěhovala a byla přijata jako člen rodiny. Protože nikoho neměla, byla vděčná za naši lásku a přátelství, ale snad ještě vděčnější za to, že nikdo z nás nebyl hluchý jako poleno nebo příliš puntičkářský, že jsme byli všichni po ránu mrzutí a že jsme byli většinou vzhůru, když se vracela ve dvě v noci z práce (hrála na klavír s taneční skupinou). Madge nikdy nespala, proploovala životem v jakémsi permanentním oparu, měla příjemný hluboký hlas a šíravý humor, předpovídala budoucnost z karet a hrála výborně na piano. Díky svému povolání potkávala mnoho neobyčejných lidí, mezi nimi i zlodějkou, která ukázala Madge svatební šaty a řekla: „Zejtra musím jít do města a čajznout závoj.“

Naše postupně se rozrůstající domácnost byla takovým zdrojem zábavy pro naši milou sousedku, která měla jen jedno dítě a vedla spořádaný život, že k nám vždycky v neděli ráno přiběhla a počítala, kdo nebo co přibylo.

Ještě dnes si mámu dobíráme kvůli tomu, jak se k ní do pokoje přikradla ve dvě v noci Mary a sykla: „Posuň se, Sydney, budu spát s tebou.“ Máma ochotně udělala místo a pak slabounce špitla: „Kdo to je, prosím?“

V tomto přátelském, přelidněném domě nebyly nemoci zrovna vítané. Byli jsme chudí a museli pořád platit nějaké účty, takže na všechny neduhy musel stačit aspirin a sklenice vody. „Díky Bohu, že jsme všichni zdraví!“ říkali jsme v době hospodářské krize, když jsme snad po třístčtyřicátédruhé žvýkali sekanou. „Aspoň že jsme zdraví,“ konstatovali jsme pobaveně, když přestala jít elektrína.

Teď jsem se styděla, protože jsem, jak se zdálo, své zdraví pozbyla. V lednu jsem byla několikrát za sebou nachlazená. Začalo to vždycky jako rýma, takže jsem jeden den ležela, pila vodu a brala aspirin. Pak se to posunulo dolů do hrudníku, a protože mně už neteklo z očí ani z nosu, usoudila jsem, že jsem zdravá, a šla jsem do práce.

V práci jsem si všimla jakýchsi neurčitých bolestí v zádech, takže jsem se vyhýbala průvanu a zvýšila dávku aspirinu. Když už byl kašel k nevydržení, obstarala jsem si v lékárně kapky a zakrátko bylo po kašli. Pár týdnů jsem byla jakžtakž fit a potom bum, další nachlazení. Nebylo mně jasné, kdy a kde jsem k němu přišla, ale po každém jsem byla zřetelně slabší a unavenější. Byla jsem unavená vlastně neustále, takže jsem si toho postupně přestala všimnout, a když jsem náhodou byla unavená o něco méně než obvykle, myslela jsem si, že mám spoustu energie a je mně dobře.

Na jaře jsem ráno vstávala k smrti unavená, a když jsem se oblékla, vypila šálek kávy a vykouřila cigaretu, měla jsem spíš chuť zalézt zpátky do postele než se vybičovat k plnění každodenních úkolů. Tím, že jsem si dala další kávu a cigaretu po příchodu do práce a pak další v deset hodin, jsem nastrádala dost energie, takže jsem se kolem oběda cítila vcelku svěží. Během odpoledne mně ale síla rapidně ubývalo a kolem čtvrté jsem bývala tak unavená, že jsem chodívala do umývárny, natáhla se na dřevěnou lavici a po pět blažených minut jsem odpočívala.

Nerozuměla jsem tomu. Moje zaměstnání sice bylo namáhavé, ale bylo zajímavé, své kolegy jsem taky měla ráda, ale každý den jsem se musela nutit jít do práce. O víkendech, když jsem dělala na zahradě, uklízela a chodila s dětmi na procházky, jsem se cítila celkem dobře, takže jsem svou únavu připisovala práci a myslela jsem, že se všechno zlepší, až budu mít volno.

Všimla jsem si taky, že zhruba od ledna vidím hvězdičky po každé, když se předkloním. Kdykoli jsem vytahovala spis ze spodní zásuvky a pak se narovnála, měla jsem před očima hvězdičky, tečky a záblesky. Nevolnost, pomyslela jsem si, vzala si paralen a ohýbala se co nejméně. Myslela jsem, že i mé zažívací problémy jsou kombinací únavy, práce a paralenu. Lidé, kteří jsou nervózní a jedí tak rychle, že sousta ani nechutnají, mají často problémy se zažíváním, ale jen skuteční otravové o tom mluví, takže jsem to ignorovala.

V době, kdy jsem byla po šesté nachlazená, jsem zpozorovala, že jsem mnohem nervóznější, špatně spím, bolí mě u srdce a občas mě píchá v plicích. Brala jsem to jako důsledek zažívacích potíží, zažívací potíže jako projev nervozity a nervozitu jsem připisovala práci.

Vím, že to zní, jako bych kromě tuberkulózy trpěla ještě silně sníženým intelektem. Nebylo tomu tak. Žila jsem prostě v domnění,

že jsem zdravá a že každý, kdo pracuje, se cítí stejně. Ani ve snu mě nenapadlo, že to, co mě trápí, jsou příznaky tuberkulózy. Ve skutečnosti byly. Podle bábinčinych informací, filmů, které jsem viděla, a knih, které jsem přečetla, jsem se domnívala, že jediným skutečným příznakem tuberkulózy je suchý dráždivý kašel a čistý bílý plátěný kapesník, nejprve jemně přiložený k bledým rtům a po použití potřísněný krví.

Bylo mně skoro třicet, stihla jsem se vdát i rozvést, měla jsem dvě děti, chovala jsem kuřata a měla průměrnou inteligenci, ale o tuberkulóze, jejích příznacích, příčině a léčbě jsem věděla, co by se za nehet vešlo. V naší rodině prostě tuberkulózu nikdo nikdy neměl. Ani nikdo z mých přátel ji neměl a taky to není něco, o čem byste si četli jen tak pro potěšení. Ironií osudu je, že ačkoli jsem o tubere nic nevěděla a ani mě nenapadlo, že bych ji kdy mohla dostat, po dva roky jsem si dělala starosti o kolegu z úřadu vlády, který vypadal jako umrlec a neustále kašlal suchým, dráždivým kašlem, povětšinou přímo mně do obličeje. „Myslím, že ten muž má tuberkulózu,“ oznámila jsem rozrušeně svému šéfovi. „A kdo ne?“ odpověděl lakonicky.

Když jsem přišla do sanatoria a vyplnila formulář o nároku na odškodné od svého zaměstnavatele, jmenovala jsem svého vychrtlého kolegu jako možný zdroj infekce, takže byl poslán na vyšetření na kliniku, kde zjistili, že už devatenáct let má aktivní, přenosnou formu tuberkulózy. Věděl to a zřejmě se mu to i líbilo, protože proti převozu do sanatoria vehementně protestoval.

Pět nebo šest z nás, kteří jsme s ním pracovali, šlo do sanatoria s tuberkulózou, ale zaměstnavatel nezaplatil odškodné ani jednomu. Ať už o tom rozhodoval ve Washingtonu kdokoliv, měl stejný přístup jako náš šéf. „Všechny ty dívky mají tuberu,“ stálo na našich formulářích. „Kdo ne?“ přišla odpověď z Washingtonu.

Nachlazení z ledna mně vydrželo až do března, a tak jsem potají navštívila oči a ušní, krční a nosní oddělení. Protože jsem zkušeností s lékaři měla poskrovnu a odmala mně bylo vštěpováno, že jsem zdravá, styděla jsem se svěřit doktorovi všechny ty maličkosti, které mě trápily, takže jsem výčet potíží omezila jen na to, co by ho, podle mého soudu, mohlo zajímat. Řekla jsem mu jen o nachlazeních a bolestech na hrudi. Vyšetřil mně oči, nos a krk a řekl, že je všechno v pořádku. Pak mě poklepal po rameni a poradil, abych si zkusila nahřívát záda soluxem. o něco později nachlazení zmizelo.

V květnu se mé potíže s trávením vystupňovaly a byly tak časté, že jsem zašla k internistovi. Popsala jsem příznaky, které se hodily k jeho specializaci. Řekla jsem mu o zažívacích problémech a hvězdičkách před očima. Vyšetřil mně žaludek a břicho a řekl, že jsem v pořádku. Poklepal mě po zádech a poradil, abych omezila pití kávy.

V červenci jsem hodně kašlala. Taky jsem podstoupila celkovou zdravotní prohlídku, nezbytnou pro uzavření životní pojistky v hodnotě pěti tisíc dolarů. Řekla jsem vyšetřujícímu lékaři o svém kašli a on se uchechtl: „Cigarety, haha. To mám taky.“ Řekla jsem mu taky, že jsem pořád unavená. „To byste si měla zkusit dělat moji práci,“ prohlásil. Pravdivě jsem odpověděla na všechny jeho otázky typu kdo na co umřel, „měl někdo z vaší rodiny tuberkulózu, syfilis, Bürgerovu chorobu, zvětšenou slezinu, sedavé zaměstnání atd.“ Doktor nazval, že jsem osoba pojištění hodná, a pojistka byla uzavřena.

Zdálo se, že kromě čím dál větší únavy a ochablosti, jsem jinak v pořádku. Byla jsem jako ta křehoulinká stvoření za starých časů, která se zničehonic začnou ztrácet před očima a nakonec zemřou. Dál jsem brala aspirin na nachlazení a bolesti na prsou, paralen na mžitky před očima a vismut na zažívání, a všechny další potíže

jsem automaticky připisovala své práci, která byla, jako ostatně každá práce ve státní sféře, nesmírně namáhavá, komplikovaná politickými třenicemi a hašteřivými osobami (hlavně mnou).

V září jsem měla potíže ze zlatou žílou (medicínsky se to nazývá hemoroidy, ale toto slovo se mně zdá být neestetické). Zlatou žílu by člověk neměl ignorovat, takže jsem zavolala své sestře Marii, která mě hned poslala za svým manželem, patologem. Protože se mně zdálo, že patologie jaksi zahrnuje celé tělo, řekla jsme mu o všech svých potížích, i o nervozitě a nespavosti. Pozorně poslouchal, vyšetřil mně záda a hrudník, poslal na rozbor můj hlen, nechal mně zrentgenovat plíce a poslal mě k pliciaři.

Na plicním jsem strávila celé odpoledne. Doktor si poslechl můj dech a kašel, vyšetřil hlen, prohlédl mně krk a zrentgenoval plíce. Ukázal mně rentgenové snímky a stanovil diagnózu. „Tenhle stín je tuberkulózní ložisko v levé plíci. Máte pulmonální tuberkulózu.“

Nevěděla jsem, že pulmonální znamená plicní. Domnívala jsem se, že je to jen nějaká krátkodobá záležitost. „Budete muset jít do sanatoria,“ dodal.

Sanatorium. Věděla jsem, co to znamená. Viděla jsem Margaretu Sullavanovou ve *Třech kamarádech* a četla jsem *Kouzelný vrch*. Sanatoria byla místa ve švýcarských Alpách, kam lidé přijížděli zemřít. A nejen to. Kdykoliv jsem slyšela, že má někdo tuberkulózu, zemřel. Nepochybně budu ve skvělé společnosti, ale umřít se mně nechce.

Na to, že mě právě odsoudil k smrti, se pliciař zdál být překvapivě nezúčastněný. Pískal si „Znám malý hotýlek“ a hledal nějaké číslo v telefonním seznamu. Našel ho a začal je vytáčet. Vstala jsem a přešla k oknu. Bylo skoro pět a z vodní hladiny začala vystupovat večerní zářijová mlha. Dole v ulici rozezleně zatroubilo auto. Za rozsvícenými okny protějšiho úřadu jsem pozorovala, jak děvčata svižně ukládají věci do zásuvek, zabouchávají jeden šanon za druhým a v letu si oblékají kabáty a čepice.

„A co moje práce?“ zeptala jsem se doktora. Zavěsil telefon a pohodlně se rozvalil v křesle. Byl to pěkně opálený, velmi pohledný muž. „Oh, dlouho nebudete moct jít do práce,“ odpověděl energicky. „Musíte dodržovat úplný klid na lůžku. A navíc je vaše nemoc přenosná,“ dodal na uklidněnou. Začala jsem kašlat a on automaticky sáhl do zásuvky a podal mně papírový kapesník. Přikryla jsem si ústa, přesně jak mně řekl a jak jsem to po celé ty čtyři nebo pět měsíců, co jsem kašlala, nedělala. Cítila jsem se velmi úpravně a smutně. „Kolik to sanatorium stojí?“ zeptala jsem se. „Třicet pět až padesát dolarů týdně,“ odpověděl. Nedávno mně zvýšili plat na sto patnáct dolarů měsíčně. „Jak dlouho tam budu muset zůstat?“ „Minimálně rok, ale pravděpodobně déle,“ odpověděl. Vzala jsem si peněženku i rukavice a popřála mu dobrou noc. Když jsem procházela čekárnou, slyšela jsem, jak si píská „Znám malý hotýlek“.

Mariin manžel na mě čekal u sebe v kanceláři. Rozechvělým hlasem a se slzami na krajíčku jsem mu pověděla o diagnóze, sanatoriu a třiceti pěti až padesáti dolarech týdně. „Klinika Pines“, odpověděl, „je jedno z nejlepších sanatorií na světě, je to dotovaná instituce a je bezplatná pro všechny, kdo potřebují léčbu a nemohou za ni platit. Na pořadníku je přes dvě stě žadatelů, ale matky s malými dětmi většinou berou přednostně. Napíšu dopis řediteli.“ Vzal list papíru a začal psát. Jeho písmo bylo neúpravně a úplně nečitelné, ale on, jak se zdálo, byl se svým výtvozem nadmíru spokojen a navíc to stejně bude číst někdo jiný. Přeložil papír a předal mi jej se slovy: „Buď na klinice zítra ráno v osm třicet. Tady máš adresu. Dej jim tenhle dopis a řekni doktorovi, ať mě zavolá. Hned, jak sem

dorazí Marie, hodím tě domů.“ Také byl velmi pohledný, ale navíc se zajímal o moje zdraví a byl laskavý.

Marie přijela za chvíli a během pěti minut mně napovídala tolik lží o tuberkulóze, kdo ji měl, jak ji dostal atd., že se mně hned ulevilo. Právila, že prakticky každý na ulici má tuberu, že se nestalo, aby přišla na večírek a nepotkala tam aspoň pět nebo šest takových lidí a že to došlo tak daleko, že se vlastně stydí, že tuberkulózu nikdy neměla, protože každý, kdo něco znamená – vezměte si třeba Chopina nebo Roberta Louise Stevensona – ji zkrátka má. A vůbec. Kéž by jí tak někdo naordinoval úplný klid na lůžku. Nespala už tak dlouho, že jí snad atrofovaly svaly na víčkách. Měla za to, že nějaká lehčí forma tuberkulózy by měla následovat automaticky po těhotenství, aby se nebohá matka mohla aspoň trochu vyspat. Myslela si mnoho věcí a přemýšlela o nich nahlas, což pro mě bylo uklidňující, a navíc jsem nemusela mluvit, takže jsem cestou domů vůbec nekašlala.

Místo toho jsem se strchovala, jak to říci rodině a jestli to povědět i dětem. Hlavou se mně honily dramatické scénky, ve kterých statečně a s úsměvem vejdu do domu jakoby nic a Marie to pak řekne všem. Přemýšlela jsem taky, že bych to svěřila jen matce, a když bych, statečně a s úsměvem, odešla do svého pokoje, máma by si všechny shromáždila kolem sebe, nejlépe u nohou, a řekla by jim o mém trápení.

Nemusela jsem se vůbec namáhat. Když jsme zastavili před domem, celá rodina, včetně psů, se vyřítila ven. Už to věděli. Marie jim zavolala, když jsem byla na plicním. Ihned mě uložili do matčiny postele – do té s nebesy, ve které jsme se všichni narodili a kde jsme proleželi všechny nemoci.

V krbu hořel oheň a místností se nesla vůně čerstvé kávy. Byla jsem obklopena nekonečnou láskou a soucitem. Soucitu bylo asi trochu moc, protože po chvíli mně přemohla moje vlastní statečnost, nezištnost a vůbec moc ducha nad tělem. Když si jen pomyslím, že po celý uplynulý rok jsem svědomitě plnila všechny své úkoly, pracovala, hrála si a smála se a zatím jsem byla těžce, možná nevléčitelně nemocná. Začala jsem se utápět v sebelítosti. Místo abych si připustila, že vědět, co mně je, je vlastně úleva a že jsem nebyla jen nemožně líná a netečná, skrápěla jsem mamčinu modrou prošivanou deku proudem slz a bičovala se dojemnými představami Anny a Joany kladoucích kytky na „mamulčin“ čerstvý hrob. Byla jsem seabemrskáč bez špetky humoru. Celou noc jsem prokašlala a docela jsem si to užívala.

přeložila Kateřina Kašparová

Mark Twain: O strašném jazyce německém

„Trocha učení dělá z celého světa příbuzné.“

(Přísloví XXXII, 7)

Často jsem si chodil prohlížet sbírku kuriozit na hradě v Heidelbergu, a jednoho dne jsem překvapil kustoda svou němčinou. Mluvil jsem výhradně tímto jazykem. Projevil velký zájem, a poté, co jsem hovořil nějakou chvíli, mi řekl, že moje němčina je velmi zvláštní, možná i „jedinečná“, a že by ji rád přidal do svého muzea.

Kdyby byl jen věděl, co mě stálo tohoto umění dosáhnout, byl by rovněž věděl, že by zruinovalo každého sběratele, kdyby je chtěl

koupit. Harris a já jsme tenkrát na své němčině pracovali tvrdě po několik týdnů, a přestože jsme zaznamenali značný pokrok, bylo ho dosaženo za cenu nesmírných těžkostí a mrzutostí, neboť tři z našich učitelů v průběhu studia zemřeli. Člověk, který němčinu nestudoval, si nemůže udělat představu, jak nesmírně zmatená je to řeč.

Zaručeně neexistuje žádný jiný jazyk, který by byl tak neuspořádaný a prostý systému a tak kluzký a nepolapitelný, když se ho chcete zmocnit. Člověk v něm naprosto bezmocně plave sem a tam, a když už se konečně domnívá, že zachytil pravidlo, jež nabízí pevnou půdu k odpočinku uprostřed všeobecného běsnění a zmatku všech deseti slovních druhů, otočí stránku a čte: „Prosíme žáky, aby dali dobrý pozor na následující *výjimky*.“ Sjíždí očima dolů a zjišťuje, že je více výjimek z tohoto pravidla než případů jeho naplnění. A tak padá znovu přes palubu a žene se za dalším Araratem a hledá další tekutý písek. Přesně to jsem zažíval a stále zažívám. Pokaždé, když si myslím, že jsem dostal některý z těch čtyř matoucích „pádů“ na místo, kde ho ovládám, zdánlivě bezvýznamná předložka se mi vetře do věty, vybavena strašlivou a netušenou silou, a rozdrobí mi půdu pod nohama. Například – moje učebnice se dotazuje na jistého ptáka (vždycky se dotazuje na věci, jež nemají pro nikoho žádný význam): „Kde je pták?“ Odpověď na tuto otázku – podle učebnice – je, že pták čeká kvůli dešti v kovárně. Žádný pták by něco takového pochopitelně neudělal, ale vy se musíte držet učebnice. Výborně, začínám vypočítávat, jak bude tato odpověď znít německy. Pustím se do toho nutně na špatném konci, protože tak to v němčině chodí. Říkám si, „*Regen* (děšť) je maskulinum – nebo možná femininum – případně snad neutrum – zjišťovat to dá moc práce. Takže je to buď *der* (ten) *Regen*, nebo *die* (ta) *Regen*, nebo *das* (to) *Regen*, podle toho, jaký rod to nakonec bude, až se podívám. V zájmu vědy budu počítat s hypotézou, že jde o maskulinum. Výborně – *ten* děšť je tedy *der* *Regen*, pokud se nachází v klidovém stavu pouhého *zmínění*, aniž by se o něm diskutovalo nebo pojednávalo podrobněji – nominativ; jenže pokud tento děšť leží kolem, v jaksi obecném smyslu na zemi, pak je rozhodně lokalizován, něco *dělá* – to jest *spočívá* (což je jedna z německých gramatických představ o děláním něčeho) – a to jej vrhá do dativu a činí z něj *dem* *Regen*. Nicméně tento děšť nespočívá, nýbrž *dělá* něco *aktivně*, padá – pravděpodobně proto, aby mohl obtěžovat onoho ptáka – a to značí *pohyb*, což má za následek, že děšť sklouzne do akuzativu a změní se z *dem* *Regen* na *den* *Regen*.“ Dokončím gramatický horoskop tohoto případu a sebevědomě odpovím německým tvrzením, že onen pták zůstává v kovárně „*wegen* (kvůli) *den* *Regen*.“ Poté mě učitel jemně zklame poznámkou, že kdykoli vstoupí do věty slůvko „*wegen*“, vrhne – bez ohledu na následky – podmět do genitivu, a proto zůstal tento pták v kovárně „*wegen* *des* *Regens*“.

Pozn.: Později jsem byl jistou vyšší autoritou informován, že existuje „výjimka“, která za určitých podivných a komplikovaných podmínek dovoluje říci „*wegen* *den* *Regen*“, ale že tato výjimka se nedá uplatnit na nic jiného než na děšť.

Je deset slovních druhů, a se všemi jsou potíže. Průměrná věta v německých novinách je velkolepou a působivou kuriozitou: zabírá čtvrtinu sloupce, obsahuje všech deset slovních druhů – ne v běžném pořádku, ale pomíchaně, je vystavena převážně ze složených slov vytvořených pisatelem přímo k tomuto účelu a k nenalezení v žádném slovníku – šest nebo sedm slov propojených do jednoho beze švu či spáry, tj. bez pomlček, pojednává o čtrnácti nebo patnácti různých podmínkách, každém z nich uzavřeném ve své vlastní vsuvce s dalšími rozptýlenými vsuvkami obsahujícími tři až čtyři

menší vsuvky, některé se vsuvkami uvnitř, a to vše natěsnáno dohromady mezi pár královských vsuvek, z nichž první je umístěna na prvním řádku této majestátní věty a druhá v půlce jejího posledního řádku – *a poté přijde SLOVESO* a vy se poprvé dozvíte, o čem ten člověk mluvil; a po slovese, s čistě ornamentálním účelem, pokud jsem pochopil, přiloží pisatel „*haben sind gewesen gehabt haben geworden sein*,“ nebo nějaká podobná slova a monument je dokončen. Předpokládám, že toto závěrečné hurá je něco jako kudrlinky na podpisu – nikoli nezbytné, ale krásné. Německé knihy se čtou docela snadno, když je držíte před zrcadlem nebo když stojíte na hlavě – to abyste mohli sledovat jejich konstrukci nazpátek – ale domnívám se, že naučit se přečíst německé noviny a porozumět jim zůstane navždy za hranicemi cizincových možností.

Ani německé knihy nejsou zcela ušetřeny návalů vsuvkové choroby, avšak obvykle se projevují s takovou jemností, že pokrývají pouhých několik řádků, takže když se nakonec dostanete ke slovesu, dává vám to nějaký smysl, protože si dokážete vzpomenout na značnou část toho, o čem se mluvilo předtím.

Následuje jedna věta z populárního a výtečného německého románu s malou vsuvkou uvnitř. Provedu dokonalý doslovný překlad a nastrkám tam pro orientaci čtenáře závorky a něco pomlček, i když v originále žádné závorky ani pomlčky nejsou, a čtenář je tak ponechán, aby se zmítal skrz až ke vzdálenému slovesu, jak umí:

„Ale když na ulici tu (v-sametových-a-hedvábných-šatech-nyiní-velmi-nenučeně-podle-poslední-módy-oděnou) ženu vládního poradce potkal,“ atd. atd.

Je to z „Tajemství staré Mamsell“ od paní Marlittové a je to věta vystavěná podle nejosvědčenějšího německého vzoru. Vidíte, jak daleko je sloveso od čtenářovy operační základny. Ale co, v německých novinách odsouvají sloveso až na další stránku a slyšel jsem, že někdy poté, co vás celý sloupec nebo dva vodí za nos vzrušujícími úvody a vsuvkami, začnou spěchat a pošlou to do tisku, aniž by se vůbec ke slovesu dostali. Čtenář je pak pochopitelně zanechán ve stavu značné vyčerpanosti a nevědomosti.

...

Němčina má ještě jiný druh vsuvky, kterou vytváří tak, že rozdělí jedno sloveso na dva kusy, jednu polovinu umístí na začátek vzrušující kapitoly a druhou polovinu na její konec. Dokázal by někdo vymyslet něco víc matoucího než je tohle? Jmenuje se to „slovesa s odlučitelnými předponami“. Německá gramatika je jimi celá přímo posetá, a čím dál jsou od sebe oba kusy vzdáleny, tím je autor se svým výkonem spokojenější. Nejoblíbenější je *reiste ab*, což znamená odjel. Zde je příklad, který jsem vybral z jednoho románu a zjednodušil do angličtiny:

„A s kufry již sbalenými OD-, políbiv matku a sestry a ještě jednou si přitisknuv k prsům zbožňovanou Gretchen, jež oděna v jednoduchý bílý mušelín a s jedinou tuberózou v bohatých kučerách svých hustých hnědých vlasů mátožně klopýtala se schodů, stále ještě bledá hrůzou a vzrušením ze včerejšího večera, avšak toužící položit svou nebohou třešticí hlavu ještě jednou na hrud' toho, jehož milovala více než sám život, JEL.“

Není však vhodné příliš stavět na slovesech s odlučitelnými předponami. Člověk se zaručeně brzy přestane ovládat, a pokud se bez varování upne k tomuto tématu, nakonec mu z toho buď změkne nebo zkamení mozek. Osobní zájmena a přídavná jména jsou v tomto jazyce rovněž úrodným polem svízele a měla by být vůbec vypuštěna. Například stejný zvuk *sie* znamená vy, a taky

znamená *ona* a rovněž *ji* a také *oni* a také *je*. Pomyslete na tu do-
nebevolající chudobu jazyka, který nutí jedno slovo dělat práci za
pět – a navíc takové ubohé maličké slůvko o pouhých třech písme-
nech. Hlavně však pomyslete na zlost z toho, že nikdy nevíte, který
z těchto významů se mluvčí snaží sdělit. To vysvětluje, proč kdykoli
mi nějaký cizí člověk řekne *sie*, obvykle se ho pokusím zabít.

Nyní se podívejme na přídavná jména. To byla oblast, kde by vý-
hodou byla jednoduchost. Ze stejného důvodu ji vynálezce tohoto
jazyka zkomplikoval, jak to jen šlo. Když se nám zachce promluvit
o svém „dobrém příteli nebo přátelích“ v naší osvětlené řeči, dr-
žíme se jediného tvaru a nemáme z toho potíže ani těžké myšlenky,
ale v německé řeči je tomu jinak. Jakmile Němec vztáhne ruce na
přídavné jméno, začne ho skloňovat, a skloňuje ho dál a dál, do-
kud z něj zcela nevyskloní zdravý rozum. Je to stejně hrozné jako
v latině. Říká například:

Jednotné číslo

nominativ – Mein guter Freund, můj dobrý přítel
genitiv – Meines guten Freundes, mého dobrého přítele
dativ – Meinem guten Freund, mému dobrému příteli
akuzativ – Meinen guten Freund, mého dobrého přítele

Množné číslo

nominativ – Meine guten Freunde, moji dobří přátelé
genitiv – Meiner guten Freunde, mých dobrých přátel
dativ – Meinen guten Freunden, mým dobrým přátelům
akuzativ – Meine guten Freunde, mé dobré přátele

Teď nechte uchazeče o bláznec, ať se pokusí si všechny ty tvary
zapamatovat, a uvidíte, jak rychle bude vybrán. Člověk by se spíš
obešel v Německu bez přátel, než by kvůli nim prožíval takové ne-
snáze. Ukázal jsem, jaké trápení je se skloňováním dobrého muž-
ského přítele; tak to je teprve třetina práce, protože se musíme
naučit množství dalších deformací stejného přídavného jména, je-
li předmět ženského rodu, a ještě další, pokud je rodu středního.
Navíc v tomto jazyce je víc přídavných jmen než ve Švýcarsku čer-
ných koček a všechna musí být pracně vysklonována stejně jako
shora uvedené příklady. Obtížné? Svízelné? Tato slova to nemohou
vystihnout. Slyšel jsem jednoho kalifornského studenta v Heidel-
bergu, a to byl mimořádně klidný, že by do sebe raději sklonil dva
panáky, než vysklonoval jedno německé přídavné jméno.

...

Tento jazyk má některá fantasticky užitečná slova. Například
Schlag a *Zug*. Schlagů je ve slovníku tři čtvrtě sloupce a Zugů slou-
pec a půl. Slovo Schlag znamená závan, úder, tah, zásah, šok, rána,
plácnutí, ráz, pás, druh, typ, sorta, způsob, postup, mrtvice, dřevo-
ryt, ohrada, pole, mýtina. To je jeho jednoduchý a *přesný* význam
– tj. význam omezený, spoutaný. Jsou ale možnosti, jak ho uvolnit,
aby mohl vylétnout na křídlech jitra a ani na okamžik nespočinout.
Můžete za něj zavěsit jakékoli slovo, které máte rádi, a změnit mu
tak význam na cokoli chcete. Můžete začít se *Schlagader*, což zna-
mená tepna, a můžete zavěšovat celý slovník slovo za slovem, skrz
celou abecedu až k *Schlagwasser*, což znamená odpadní voda –
včetně *Schlagmutter*, jež má význam tchyně.

Totéž platí o slově *Zug*. Přísně řečeno, znamená Zug hlt, vlečení,
průvan, průvod, pochod, pokrok, tah ptáků, směr, výprava, tlak,
karavana, průjezd, škrť, dotyk, řada, kudrlinka, rys, znak, znamení,
tah v šachu, rejstřík varhan, spřežení, závan, náklon, nádech, sklon.
Zato žádný význam, který toto slovo *nemá* (když už na něj byly
navěšeny všechny legitimní přívěsky), ještě nebyl objeven.

Užitečnost slov Schlag a Zug není možné přecenit. Vyzbrojen jen těmito dvěma plus slůvkem *Also*, čeho by cizinec na německé půdě nedosáhl? Německé *Also* odpovídá anglickému „You know“ („takže“) a v řeči neznámá absolutně nic, ačkoli v psaném textu někdy ano. Pokaždé, když Němec otevře ústa, vypadne jedno *Also* a pokaždé, když je zavře, překousne na dvě půlky jedno, které chtělo ven.

Cizinec vybaven těmito třemi vznešenými slovy je tedy pánem situace. Může klidně a bez obav hovořit, nechat svou němčinu ne-
dbale proudit, a když se mu nedostává slova, vrhnout do prázdna jeden *Schlag* s velkou šancí, že se bude hodit jako elektrická zástrčka, ovšem pokud ne, může ihned za ním vrhnout ještě *Zug* – ti dva dohromady sotva mohou minout jamku. Pokud však nějakým zázrakem skutečně minou, vždycky se dá říci jednoduše *Also!*, což na chvíli poskytne příležitost vymyslet potřebné slovo. Když v Německu nabíjíte svůj konverzační kanón, vždy je nejlepší prohodit jeden nebo dva *Schlagy* a jeden nebo dva *Zugy*, protože pak nezáleží na tom, jak moc se zbytek munice mine cílem; *těmito dvěma* zcela jistě něco zasáhnete. Pak proneste nezávazné *Also* a nabíjejte znovu. Nic nedodá německé nebo anglické konverzaci takový půvab, eleganci a nenucenost, jako když ji prošpikujete skrznaskrzn mnoha „Also“ a „You know“.

...

Jsou na světě lidé, kteří stráví spoustu času poukazováním na chyby nějakého náboženství nebo jazyka a pak se bezstarostně vydají po své práci, aniž by navrhli jakoukoli nápravu. Já takový nejsem. Ukázal jsem, že němčina potřebuje reformu. Výborně, jsem připraven ji reformovat. Přinejmenším jsem připraven podat patřičné návrhy. Takovýto záměr by byl u kohokoli jiného neskromný, já jsem však zasvětil více než devět týdnů pečlivému a kritickému studiu tohoto jazyka a nabyl tak důvěry ve své schopnosti jej reformovat, což by mi pouhé povrchní seznámení neumožnilo.

Na prvním místě bych vypustil třetí pád. V množném čísle působí zmatečně, a navíc nikdo nikdy neví, kdy se v dativu nachází, pokud to neobjeví nějakou náhodou – pak ovšem stejně neví, kdy nebo kde se do něj dostal ani jak dlouho v něm už je nebo jak se z něj dostane zase ven. Dativ je jen taková ozdobná hloupost a bude lepší ho odložit.

Dále bych posunul sloveso blíže dopředu. Můžete nabít sloveso jak chcete dobré, ale všiml jsem si, že s ním ve stávajícím německém revíru nikdy doopravdy neskolíte žádný podmět, nejvýš ho zmrzačíte. A tak trvám na tom, že tento důležitý slovní druh by měl být přenesen dopředu do pozice, kde může být snadno spatřen pouhým okem.

Za třetí bych dovezl z angličtiny nějaká silná slova, která by se dala používat k nadávání a také k popisu všemožných mocných věcí mocným způsobem.¹

Za čtvrté bych reorganizoval pohlaví a rozdělil je podle vůle Stvořitele. Pokud nic jiného, je to přinejmenším známka úcty.

¹ „*Verdammt!*“ a jeho varianty a odvozeniny jsou slova, která mají spoustu významů, ale jejich zvuk je tak jemný a neefektivní, že je německé dámy mohou používat bez uzardění. Německé dámy, které by se nikdy nenechaly vyprovokovat k hříchu jakýmkoli přesvědčováním nebo nátlakem, bleskově vyrazí některé z těchto neškodných slůvek, když si roztrhnou šaty nebo když jim nechutná polévka. Zní to asi tak nestydatě jako naše „svatá dobrota“. Německé dámy v jednom kuse říkají „Ach! Gott!“, „Mein Gott!“, „Gott im Himmel!“, „Herr Gott“, „Der Herr Jesus!“ atd. Patrně si myslí, že naše dámy mají stejný zvyk, protože jsem jednou slyšel laskavou krásnou starou německou dámu, jak říká sladké americké dívence: „Je to tak milé, jak jsou si oba naše jazyky podobné – my říkáme „Ach! Gott!“ a vy „Godddam!“ („prokláté!“-pozn. překl.)

Za páté bych vyřadil ta dlouhatánská složená slova nebo bych na mluvčím vyžadoval, aby je dodával po částech, s přestávkami na občerstvení. Zbavit se jich úplně by bylo nejlepší, protože ideje se přijímají a tráví snadněji, když přicházejí jedna po druhé, než když je jich najednou celý náklad. Intelektuální potrava je jako každá jiná – je příjemnější a prospěšnější ji přijímat lžící než lopatou.

Za šesté bych na mluvčím požadoval, aby skončil, když je hotov, a nevěšel ještě šňůru těch zbytečných „haben sind gewesen gehabt haben geworden seinů“ na konec své promluvy. Takové hračkování řeč znesvěcuje, místo aby jí dodalo půvabu. Proto je to pouhý zlořád a měl by být vypuštěn.

Za sedmé bych vynechal vsuvky. Rovněž vsuvky vsuvek a vsuvky vsuvek vsuvek a vsuvky vsuvek vsuvek vsuvek vsuvek vsuvek vsuvek vsuvek a zrovna tak závěrečné široce rozkročené a všeobjímající Královské vsuvky. Vyžadoval bych na každém jedinci, ať už ve vysokém či nízkém postavení, aby rozvinul jasný a přímočarý příběh, nebo ho rovnou zabalil, sedl si na něj a zůstal v klidu. Porušení tohoto zákona by mělo být trestáno smrtí.

A konečně za osmé bych zachoval *Zug* a *Schlag* s jejich přívěsky a zbytek slovníku odstranil. To by jazyk značně zjednodušilo.

Nyní jsem uvedl, co považuji za nejpotřebnější a nejdůležitější změny. To je patrně vše, co se ode mě dá očekávat, že řeknu zadarmo. Mám však ještě další návrhy, které můžu přednést, a také to učiním v případě, že nabízená snaha povede k tomu, že mě vláda oficiálně pověří prací na reformě jazyka. Moje filologická studia mě přesvědčila, že nadaný člověk by se měl naučit anglicky (s vynecháním pravopisu a výslovnosti) za třicet hodin, francouzsky za třicet dní a německy za třicet let. To snad jasně dokazuje, že poslední jmenovaný jazyk by měl být očesan a opraven. Měl-li by zůstat ve stávající podobě, pak náleží jej jemně a s úctou odsunout stranou mezi mrtvé jazyky, neboť pouze mrtvý má čas se ho učit.

preložil Jan Jícha

Efraim Sevela: Moňa Cackes – praporečník

Na frontě, podobně jako v životě, nic nestojí na místě. Fortuna se usmívá jednou na tu, podruhé na druhou stranu barikády. Protivník taky někdy ustupuje. A přitom za sebou zanechává hmotnou výbavu a nestíhá vyřadit z činnosti to, co bylo co nejprísněji nařízeno zlikvidovat.

V takových případech ta druhá strana bývá obdařena značnou kořistí. A v té se podle vojenských kritérií za nejcennější pokládaly akordeony a taktéž speciální prášek, kterým se člověk posypal a na týden dopředu byl zabezpečen proti blehám a vším. Čas od času bylo možné v okupovaných krytech, kde z hrnečků ještě kouřila nedopitá káva, narazit i na podivné předměty, přivádějící do úzkých i takové zkušené a ostřílené lidi, jako byl staršina Kačůra.

Při jedné kontrole nepřátelského důstojnického krytu našel Moňa za koketní, puntikovanou zástěnou záchod. Bílý fajánsový záchod a na něm černé umělohmotné sedadlo ve tvaru podkovy. Takové rozmazlování si Sovětská armáda nedovolovala, a proto byla odolnější než její zhýčkaný protivník. Staršinu však nezarazil ani tak bílý záchod s černým sedátkem, nýbrž role růžového papíru namotaného na hřidelík. Když zataháte za konec role, začne se rozmotávat jako nekonečná stužka. Staršina se podrbal v zákrytu: „Hej, Cackes! Pojď sem!“

Moňa nahlédl za zástěnu.

„Jsi přece z Litvy, ne? A to je skoro Evropa. Tak mi teda vylož, co zde vidíme?“

„Toaletu, soudruhu staršino. Záchod!“

„To vim i bez tebe. Gramotný snad jsem. Ale na co tady uchovávají takový cenný papír? A s jakým cílem?“ A mrštně se podíval na Moňu.

„To je, soudruhu staršino, speciální papír.“

„Ale na co?“

„Na zadnici.“

Pokud staršina mohl soudit z toho, co kdy viděl, a on už za svůj život viděl kdeco, zadnice se vytírá novinami: „To znamená, že takovým deficitním materiálem vytírají zadek?“

„Tak jest!“ s jistotou potvrdil vojín Cackes.

„Chytrý jsi, jak koukám,“ posměšně pokýval hlavou Kačůra. „A načpak, prosím tě, jsou potom noviny?“

Moňa se zamyslel a už ne tak sebejistě odpověděl: „Ke čtení?“

„Všechno je jasné,“ zpřísněl staršina a dokonce přestal rozmotávat roli. Růžová papírová páska se jako had ovinula kolem jeho nablýskaných holínek. „To by znamenalo, že my jsme ti blbí. Ale zapamatuj si: my, i když si vytíráme zadek novinama, stejně vítězíme v boji a oni se svým toaletním papírem... utíkají. Tak co, kdo má pravdu? Za kým je, tak říkajíc, historická pravda?“

Moňa mlčel, poražen vražednou logikou staršiny. A Kačůra s jízlivým pochechtáváním utrhł kus růžové pásky, nasypal do něj machorku, ubalil si cigaretku a vypustil Moňovi do obličeje proud štiplavého kouře: „Evropa!“

přeložila Valerie Ivanova

Pranýř překladatelů

Kristian: Titulky k DVD Zoolander: You think that you're too cool for school, but I have a newsflash for you Walter Cronkite... you aren't.

Myslíš, že jsi moc bezva na školu, ale já mám pro tebe zprávu. Ty neexistuješ.

Wittgenstein: Dnes jsem jsem byl na „Vesnici“, překlad titulků Petr Zenkl. Dobrý, až na jednu pořádnou botu – matka říká vzpurnému synovi: „You remind me of a colt“ – přeloženo: „Jsi jako nabitý kolt.“ Ach ti falešní přátelé ;-)

fluxoft: V EXORCIST: BEGINNING je „fuck“ (říká to Satan) dvakrát přeloženo jako „smilnit“.

fluxoft: Tohle je ale fakt bizarní: Originální dialog z THE INCREDIBLES:

„Did you see that? That's the way to do it, that's old school“ „No school like the old school“.

V dabované verzi je to přeloženo jako:

„To jsem zvědavý, co o tom napíše Baldýnský“ „Já už čtu jenom Rejžka“.

Barclay: Ty tomu JAGu dávají na prdel – najednou začali překládat letadla. Na letadlovce se teď létá na kocourovi, sršni a supersršni! Aby pomalu člověk seděl u seriálu s čes-angl slovníkem, aby věděl, o jakém letadlu mluví :-/

vyplavil Radim Kučera

Rozšířené vydání PLAV!u naleznete na adrese www.splav.cz.